

Ochrona najcenniejszych muraw, torfowisk i zimowisk nietoperzy w opolskich obszarach Natura 2000

2014-05-30

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ochrona najcenniejszych muraw, torfowisk i zimowisk nietoperzy w opolskich obszarach Natura 2000

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu zrealizowała projekt POIŚ.05.01.00-00-356/12 pn. *Ochrona najcenniejszych muraw, torfowisk i zimowisk nietoperzy w opolskich obszarach Natura 2000*. Projekt realizowany został w ramach V osi priorytetowej (Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Głównym celem V osi priorytetowej POIŚ jest ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszenia różnorodności biologicznej.

Zrealizowany przez RDOŚ w Opolu projekt w pełni wpisuje się w ten cel, ze względu na to, iż głównym jego założeniem była ochrona siedlisk kserotermicznych i torfowiskowych oraz miejsc zimowania nietoperzy na obszarach chronionych w województwie opolskim.

Cele projektu osiągnięto poprzez zrealizowanie działań szczegółowych zmierzających do ograniczenia degradacji siedlisk w OZW Góra Świętej Anny oraz OZW Bory Niemodlińskie, a także powstrzymania procesu zmniejszenia różnorodności biologicznej poprzez odtworzenie i utrzymanie muraw kserotermicznych oraz zbiorowisk naskalnych w OZW Góra Świętej Anny, ograniczenie ekspansji gatunków niepożądanych w ekosystemie torfowiskowym w OZW Bory Niemodlińskie oraz zabezpieczenie miejsc zimowania nietoperzy w OZW Góry Opawskie.

Zrealizowane w ramach projektu działania minimalizują negatywne skutki działalności człowieka i zapobiegają dalszej utracie bioróżnorodności regionu, w tym zanikaniu gatunków i siedlisk uznanych za najbardziej zagrożone w skali kraju i Europy. Wykonane prace pozwoliły na utrzymanie oraz odtworzenie muraw kserotermicznych w rezerwacie „Ligota Dolna”, co jest warunkiem koniecznym dla przetrwania wielu cennych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin naczyniowych oraz gatunków owadów. Działania w granicach rezerwatu przyrody „Złote Bagna” wpłynęły na znaczące zmniejszenie populacji gatunków inwazyjnych, które zagrażają temu cennemu torfowisku. Wykonane zabezpieczenia miejsc zimowania nietoperzy służyć będą ochronie tych gatunków poprzez przeciwdziałanie bezpośredniemu zagrożeniu, jak m.in.: płoszenie i zabijanie nietoperzy, a także pośrednio, poprzez zabezpieczenie przed zalewaniem i zamulaniem się sztolni, a więc ich siedlisk.

W ten sposób osiągnięty został cel szczegółowy Działania 5.1, tj. przywrócenie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków w obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów.

Przedmiotowy projekt wpisał się ponadto w realizację innych celów POIŚ, takich jak wspieranie procesu opracowywania planów ochrony (opracowano plany ochrony dla rezerwatu przyrody Złote Bagna i rezerwatu przyrody Ligota Dolna) dla obszarów chronionych (działanie 5.3) oraz zwiększenie świadomości (promocja w prasie) w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu (działanie 5.4).

Dodatkowymi efektami zrealizowania projektu są:

- zwiększenie świadomości przyrodniczej i ekologicznej lokalnych społeczności w zakresie występowania form ochrony przyrody w województwie oraz podejmowanych na ich terenie działań ochrony czynnej gatunków i siedlisk (poprzez promocję w prasie);
- zapewnienie zatrudnienia (dla koordynatora projektu oraz osób - wykonujących poszczególne zadania w ramach projektu (Wykonawców), tj. wykonanie dokumentacji do planów ochrony i ekspertyz technicznych, wykonanie zabiegów ochrony czynnej, nadzoru przyrodniczego i przeprowadzenia monitoringu efektów projektu.

Całkowity koszt realizacji projektu wyniósł **379 883,37 PLN**, w tym wydatki kwalifikowalne w wysokości **379 883,37 PLN**. Wysokość dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowiska wynosi 85% wydatków kwalifikowalnych, tj. **322 900,86 PLN**.

Projekt realizowany był w latach 2013-2014.

W trakcie realizacji projektu zrealizowano następujące zadania:

Zadanie I . 1. Opracowanie dokumentacji przyrodniczej.

Opracowano dokumentację przyrodniczą dla rezerwatu „Ligota Dolna” oraz rezerwatu „Złote Bagna” co pozwoliło na zaplanowanie długoterminowej ochrony występujących w granicach rezerwatów siedlisk objętych projektem. Jednocześnie posłużyło do ustanowienia aktów prawa miejscowego, jakimi są plany ochrony przedmiotowych rezerwatów (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Złote Bagna” oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 1 sierpnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ligota Dolna”). Dokumenty te stanowiły podstawę prawną (zgodnie z art. 20 ustawy o ochronie przyrody), umożliwiającą przeprowadzenie zadań z zakresu ochrony czynnej zaplanowanych w ramach projektu, a także umożliwią przeprowadzenie zadań z zakresu ochrony czynnej w latach kolejnych.

Zadanie I . 2. Przygotowanie dokumentacji technicznej.

Wykonano ekspertyzę wskazującą techniczne uwarunkowania przeprowadzenia działań ochronnych dla muraw kserotermicznych oraz dla sztolni nad Białą Głuchołaską i sztolni nad Bystrym Potokiem. Realizacja zadania pozwoliła zindywidualizować sposób wykonania prac, zoptymalizować wykorzystanie uwarunkowań lokalnych w trakcie realizacji, a tym samym uniknąć błędów i niedociągnięć w trakcie wykonywania zaplanowanych czynności (**dla zadań II. 1 oraz II. 4**), zapewniając uzyskanie spodziewanego efektu ekologicznego.

Zadanie II . 1. Zabiegi agrotechniczne w OZW „Góra Św. Anny”.

Wykonano, pod nadzorem przyrodniczym (**zadanie II. 3**), zabiegi agrotechniczne w obszarze Natura 2000 „Góra Św. Anny” wraz z podwozem drewna pozyskanego w wyniku wykonania tych zabiegów (**zadanie II. 7**). W ramach zadania wykonano działania, w wyniku których odbudowano zdegradowane fragmenty muraw kserotermicznych (usunięcie nasadzeń sosny czarnej), utrzymano odbudowane w latach ubiegłych fragmenty muraw kserotermicznych (usunięcie odrostów drzew i krzewów, wykoszenie roślinności zielnej i rozsianie nasion) i fitocenozy naskalnych (ręczne usunięcie gatunków niepożądanych).

Zadanie II . 2. Zabiegi agrotechniczne w OZW „Bory Niemodlińskie”

Wykonano, pod nadzorem przyrodniczym (**zadanie II. 3**) zabiegi agrotechniczne w obszarze Natura 2000 Bory Niemodlińskie (usunięto zarośla tawuły kutnerowatej na powierzchni ok. 12 ha w roku 2013 a następnie powtórzono ten zabieg w roku 2014 oraz usunięto trzcinę pospolitą w południowej części rezerwatu Złote Bagna na pow. 0,2 ha w roku 2014). Wykonane w ramach projektu prace, przeprowadzone w dwóch nawrotach, przyczyniły się do znacznego ograniczenia ekspansji tawuły kutnerowatej na terenie siedlisk rezerwatu.

Zadanie II . 3. Nadzór przyrodniczy nad zadaniami z zakresu czynnej ochrony w OZW „Góra Św. Anny” i OZW „Bory Niemodlińskie”.

Nadzór przyrodniczy nad zadaniami II. 1 oraz II. 2 był konieczny z uwagi na występowanie na terenach objętych pracami chronionych i zagrożonych gatunków roślin. Nadzór przyrodniczy polegał na wskazaniu wykonawcy prac stanowisk cennych gatunków roślin oraz ich zabezpieczeniu, wyznaczeniu szlaków usuwania biomasy, a także dopilnowaniu wykonania prac z należytą starannością, zapewniającą uzyskanie docelowego efektu ekologicznego zaplanowanego w wyniku realizacji **zadań II. 1 oraz II. 2**.

Zadanie II . 4. Zabezpieczenie sztolni nad Białą Głuchołaską oraz nad Bystrym Potokiem

Zabezpieczono zimowiska nietoperzy (podkowca małego i nocka dużego) w Sztolniach nad Białą Głuchołaską i Bystrym Potokiem w obszarze Natura 2000 „Góry Opawskie”, poprzez montaż krat w otworach wejściowych do sztolni i usunięcie namulisk zmniejszających powierzchnię siedlisk. W związku z zabezpieczeniem zimowisk nietoperzy w ramach projektu wykonano sprawozdanie z oceny stanu i liczebności populacji gatunków nietoperzy w OZW „Góry Opawskie” (opisujące osiągnięty efekt ekologiczny – **zadanie III. 1**).

Zadanie II . 5. Oznakowanie opolskich obszarów Natura 2000 tablicami informacyjnymi o nazwie obszaru

Oznakowano opolskie obszary Natura 2000 tablicami informującymi o ich nazwach. Zadanie zostało zrealizowane częściowo ze względu na nienależyte wykonanie umowy przez wykonawcę. Zostały odebrane 32 tablice z pierwotnie zaplanowanych do posadowienia 89 tablic urzędowych informujących o nazwach obszarów Natura 2000 w woj. opolskim.

Obowiązek umieszczenia tablic informujących o nazwie obszaru na obrzeżach obszarów Natura 2000 wynika z art 115 ust 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Tablice posłużą orientacji w przestrzeni, zwiększaniu wiedzy oraz promocji obszarów Natura 2000.

Zadanie II . 6. Usunięcie odpadów zalegających w powszechnie dostępnych partiach obiektów fortyfikacyjnych - w korytarzach Fortu Prusy w obszarze Natura 2000 Forty Nyskie.

Usunięto odpady zalegające w powszechnie dostępnych partiach obiektów fortyfikacyjnych - w korytarzach Fortu Prusy w obszarze Natura 2000 Forty Nyskie na powierzchni ok. 1200 m² (0,12 ha). Zadanie polegające na wykonaniu jednorazowych prac porządkowych w celu oczyszczenia fortu ze zgromadzonych odpadów ujęte zostało w planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Forty Nyskie PLH160001 (zarządzenie nr 2/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 21 stycznia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Forty Nyskie PLH160001).

Zadanie II . 7. Podwóz drewna pozyskanego w wyniku wykonania zabiegów agrotechnicznych w OZW „Góra Św. Anny”

Podwóz drewna (pozyskanego w wyniku realizacji zadania II. 1) był konieczny ze względów logistycznych - do miejsca gdzie zostało pozyskane brak jest możliwości dojazdu samochodami przystosowanymi do wywozu drewna. Zadanie swym zakresem obejmowało:

- załadunek zerwanego drewna na środek transportu;
- transport do wskazanego miejsca;
- rozładunek i ułożenie drewna w regularne stosy (na legarach, zabezpieczenie stosów palikami).

Zadanie III . 1. Monitorowanie efektów ekologicznych projektu

Zadanie wykonane częściowo, tj. wykonano sprawozdanie z oceny stanu i liczebności populacji gatunków nietoperzy w OZW „Góry Opawskie”.

W związku z zabezpieczeniem zimowisk nietoperzy w ramach zadania II. 4. wykonano sprawozdanie z oceny stanu i liczebności populacji gatunków nietoperzy w OZW „Góry Opawskie”. W wyniku przeprowadzonego w sezonie 2014/2015 monitoringu stanu ochrony populacji podkowca małego i nocka dużego stwierdzono, że w sztolni nad Bystrym Potokiem zimowały 3 nocki duże oraz 1 podkowiec mały. W sztolni nad Białą Głucholąską nie stwierdzono nietoperzy. Stan zabezpieczenia zimowiska przed niepokojeniem w obu przypadkach oceniono jako właściwy. Ponadto stwierdzono, że wyloty z obu schronień są odsłonięte i znajdują się w bezpośredniej bliskości naturalnych szlaków migracyjnych, co zapewnia zarówno dostępność wylotów dla nietoperzy, jak i łączność schronień z żerowiskiem. Wg ekspertyzy chiropterologicznej na niską liczebność nietoperzy w sztolni nad Bystrym Potokiem mogły mieć wpływ warunki meteorologiczne (ciepły początek zimy). Z kolei sztolnia nad Białą Głucholąską przez kilka sezonów była niedostępna (zasypany wylot), przez co kryjówka może być jeszcze nieznana nietoperzom. Ponieważ w wyniku realizacji projektu przywrócono dogodne warunki do zimowania (odpowiednia dostępność, powierzchnia i długość korytarzy oraz zabezpieczenia wylotów), najprawdopodobniej zostanie ponownie zasiedlona przez nietoperze w najbliższych sezonach.

Ze względu na niewykonanie zamówienia przez wykonawcę i konieczność rozwiązania umowy nie udało się zrealizować zadania polegającego na wykonaniu map geobotanicznych oraz sprawozdań z oceny stanu siedlisk przyrodniczych w OZW „Góra Świętej Anny” i OZW „Bory Niemodlińskie”.

Zadanie III . 2. Rozpowszechnianie informacji w prasie:

Wyemitowano 6 artykułów tematycznych w prasie o zasięgu regionalnym i na stronie internetowej RDOŚ w Opolu oraz wykonano folder-ulotkę informacyjną dotyczące zagadnień związanych z projektem. Folder-ulotka informacyjna wykorzystana została jako insert do gazety i rozdistribuowana wśród mieszkańców Opolszczyzny. Przeprowadzone działania miały na celu podniesienie świadomości przyrodniczej i ekologicznej mieszkańców Opolszczyzny oraz kształtowanie właściwej postawy w stosunku do środowiska przyrodniczego.

Zadanie IV . 1. Koordynacja projektu

Koordynator projektu zapewnił prawidłowość i terminowość realizacji oraz rozliczania projektu.

Artykuły tematyczne opublikowane w prasie:

[Ochrona najcenniejszych muraw, torfowisk i zimowisk nietoperzy w opolskich obszarach Natura 2000](#)

[Uratować Złote Bagna](#)

[Rezerwat Przyrody Ligota Dolna - wychodnie wapienne, murawy kserotermiczne i barwne motyle](#)

[Latające ssaki](#)

[Obszary Natura 2000 w województwie opolskim](#)

[Ochrona najcenniejszych muraw, torfowisk i zimowisk nietoperzy w opolskich obszarach Natura 2000 - dwa słowa na zakończenie ...](#)